

essencialment foraster, amb un halo pujat de cosa i mot gallec, asturià o lleonès; només *sac de gémecs*, *gralla* i *cornamusa* (o, eixamplant un poc l'abast de la cosa, *dolçaina* i *xeremia*) ens sonen com a cosa nostra. El límit coincideix complidament amb el límit de les llengües: de seguida que un entra en terra aragonesa, fins a l'Alt Aragó, se'ns aboquen les *gaitas*: a Graus, a Bielsa (1965), fins en un poble petit com Guaso, viu el seu «gaitero, Riginal». És veritat que s'ha esmentat l'ús de *gaita* a Besoit, Calaceit, Pena-roja, Fraga i Benavarrí, pobles catalans de la zona fronterera, però allí i tot hi ha reserves a fer.

Segons les meves informacions, es veu que a Graus els habitants dels veïns pobles catalans de Ribagorça han gaudit fama de bons músics populars; els bons amics grausins, Ant. Baldomera i R. Auset (grans coneixedors de la història i el folklore locals), m'explicaven (1965) que per a la «despierta del Rosario» era (i encara és) tradicional de fer venir tres «gaiteros» del poble català de Casserres i una «trompa» de Lluçà: aquells tocaven amb la *dulçaina* de vegades i altres cops amb el *bót* («roncón»), de so més greu; però sembla que l'ús d'aquests instruments no és extraordinàriament antic, i abans només usaven un timbal i *abéros* (que també m'esmentaren a Bielsa, i juntament amb la *gáita*), que més que platerets entenc que són només unes vares de ferro que baten unes amb altres: en dedueixo que aquesta «música» fou la més arrelada a l'Aragó del NE.; si bé, en anar-hi enfondint arrels la *gaita*, els seus llogadors de Graus reclamaren als veïns músics de la part catalana que també hi toquessin la cornamusa o *gaita cèltica*, i que d'ací ha vingut un cert arrelament modern en la llenca extrem-occidental de les comarques nostres, Llitera i Matarranya.

No repetiré ací la demostració de l'origen gòtic del mot *gaita*, que vaig donar extensament en el DCEC II, 612-15 (lleus variants en el DECH i en la primera redacció publ. en els *Estudios MzPi.*, 1948, I, 20-30), a la qual remeto, sense fer més que resumir-ne alguns bocins cabdals. «Es fruto lingüístico del interés que la aristocracia germánica del Noroeste de España, encabezada por sus reyes godos y suevos, demostró desde antiguo por la lírica y la literatura en vulgar. Gracias a Gregorio de Tours, sabemos que en el S. VI los reyes suevos de Galicia mantenían en su corte a los precursores de los juglares, esto es lo mimos, vid. *MzPi.*, *Poesía Jugl.*, 146». De coses ben pròximes vaig tractar llavors a l'article *ESTRAMBOTE* (veg. ací *ESTRIBOTE*).

Que les gaites solien fer-se amb un bot, i de pell de cabra, ho sabem ja per Suetoni; i tant els clàssics grecs com Marcial anomenen *ascaules* el cornamusaire, compost del gr. *ἀσχός* 'pell d'animal'. Els germànics denominaren la *gaita* amb el nom de l'animal mateix sacrificat per fabricar-la: *bock* pròpiament 'mascle del cabrum', ja a-al. mj. *boc* 'gaita' i 'boc', avui especificat generalment com *bock-pfeife* i *der polnische bock*. Com a símbol d'això va quedar a Alemanya i països veïns el costum d'usar cornamuses capçades amb caps i tossos de cabra, i vaig aportar-ne proves iconogràfi-

ques: *der grosse bock*, el «toncón», està coronat per una testa de marrà.

A tota la meitat Nord-oest del País d'Oc la *gaita* s'anomena *cabro*, *cabreto*, *chevrie*, denominació de la qual ja hi ha un testimoni *cabreta* en baix llatí del S. XIV referent al Carcí i la Terra Basca. D'ací la seguretat que tenim que també se li aplicà el nom germànic general d'aquesta bèstia: gòt. *gaits* 'cabrit', 'cabra', a-al. ant. *geiz*, oberdeutsch *geiss*, ags. *gát*, angl. *goat*, esc. ant. *geit* 'cabra' i en part 'boc', d'on *ghetta* 'cabra' en el romànic del Trentí i els Dolomítics; en sueu també tot indica que el mot tenia la forma *gaits*, que aplicada pels romànics a l'animal femení havia de tornar-se *gaita*.

Aquesta teoria ha trobat aplaudiment en els millors jutges, fins Rohlf's, si bé aquest hi fa (*Homen. a Dámaso Alonso III*, 270) una reserva de caràcter fonètic, que en realitat jo ja vaig parlar en els meus articles, i que ell només pot mantenir per un malentès. No és veritat que en les llengües hispàniques només hi hagi *ai* conservat en arabismes (*daifa*, *ataifor* etc.), sinó que això es troba en mots de tota procedència, mentre siguin amb *ai* de data tardana: *GUAITAR*, *AFAITAR*, *MAINADA*, *MAI* etc. i també en germanismes d'entrada tardana (Gamillscheg, *Rom. Germ.* II, 18): tenim no solament NPP com *Aimeric* sinó també un mot tan conspicu com *GAIRE* *WAIGARO*; i si Rohlf's vol rebutjar això últim ho fa amb el pretext completament fals que el cat. *gaire* sigui un occitanisme: res més fals, com hem vist en aqueix article, on demostro que es tracta d'un franquisme directe portat al català pels reconqueridors francs dels Ss. VIII i IX, que encara parlaven germànic. Sabem que entre els gots retirats a Astúries i Galícia per aquest temps hi havia encara una minoria que conservava en part la llengua nacional.

Ara bé una dada directa assenyalada per Grünbaum revela l'existència de lírica vulgar, especialment entre la noblesa visigòtica d'Astúries a mj. S. VII (*Al-And.* XXI, 403-5), i cf. la informació aplegada en el mateix sentit per Borello en el seu treball de conjunt sobre les *Khardjas* mossàrabs: fou sens dubte llavors i en el S. VIII que els gots i sueus passaren llur *GAITS* 'boc' i 'gaita' a la població romanitzada, i als músics hispano-romans que tocaven en llurs castells. És clar que llavors era ben tard perquè els sons seguissin les evolucions complertes en llatí vulgar: s'hi conservà *AI* intacte, com s'hi conservà la -*r*- intervocàlica sense sonoritzar: així ho veiem en *BROTAR*, i (en el DCEC) en *ESPETO*, *ESPITA*, i en noms de lloc en *WITTI* i anàlegs, com *Guitarriu* (*WITIRICI*), *Guitian*, *Guitalens*.¹

DERIV.: *Gaiter* [1839]; *gaiteria*. *Gaitota*, *gaitut* (veg. la nota). *Gaitejar*.

¹ ¿Algun altre testimoni hispano-romànic provinent directament de *GAITS* en el sentit de 'boc' o 'cabra'? Potser sí, per més que necessiti comprovació. Sarmiento (*Catálogo de Voces Gall.*, 187r) ens ha servat memòria d'un gall. *gaita* 'banya grossa com la d'un boc': *as dos gaitas do carneiro*. Vindria d'una